

Népek és országhatárok

Joan Francesc Mira

Népek és országhatárok: az alapítás, a terület és a határok tudata

Azt hiszem, megkockáztathatom azt a kijelentést, hogy alig néhány hónapja, de legfeljebb két-három éve, a jelen eszmefuttatás alcímében szereplő három megkülönböztető kifejezés – „alapítás”, „terület”, „határok” – még úgy hangzott volna, mintha egy idejét múlt, távoli, különös helyhez kötődő, és történelmileg mindenféleképpen meghaladott probléma vagy elmélkedés szókincséből válogattam volna. Ezek a fogalmak, legalábbis, az európai kontinens többé-kevésbé felvilágosult állampolgárság eszményének fényében, elavultnak tekintendők.

Első látásra, és a magukat a racionalizmus birodalmában gyökerezőnek hirdető társadalmak számára, úgy tűnik, hogy ezek a kifejezések csakis a zoológia, az állatok társas viselkedése, vagy a gyarmatosítás tárgykerében alkalmazhatók, de mindenféleképpen egy olyan korszakban, amikor a történelem még a törzsi társadalmak szintjén íródott. Vagyis, ezek a kifejezések igen távol állnak a Weber által leírt európai társadalmaktól, és azoknak a liberálisnak mondott, vagy központosított, bürokratikus változataitól. Ám éppen most, Európa déli, délkeleti vidékén tragikusan kézzelfoghatóvá vált az, amit irracionálisnak, primitívnek, állatiasnak, vagy mindenféleképpen meghaladottnak tekintettek: emberi közösségek gyilkolják és pusztítják egymást a legelemibb ingernek az ösztönzésére, vagyis a területfoglalás és területbirtoklás, valamint a határok kiterjesztésének vagy összezsugorításának érdekében. Az, ami így nézve oly kevésbé tűnik ésszerűnek, az mégis az egyik legnagyobb és leglényegesebb összetevője a modern racionalitás legfőbb alkotásának tekintett képződmény, vagyis az állam történetének. Tulajdonképpen, maga az állam, ha nem terület és határ, valamint készség arra, hogy ezeket erővel védelmezze, akkor szigorú értelemben véve, nem létezik. Az állami erőszak szent és mindenek előtt való kötelessége ugyanis a terület és a határok védelme, esetenként pedig, ha erre ok adódik, a terjeszkedés. Na mármost, mikor ugyanez a feladat és jog olyan népek esetében merül fel, amelyek nem államalkotó nemzetek – még nem vagy már nem, mint a szerbek, a horvátok és a boszniai muzulmánok, vagy körülbelül féltucatnyi etnikum a Kaukázusban – a szokásos, ésszerű gondolkodás megrémül és megbotránkozik. Az ilyen esetek által keltett botrány mutatja meg tehát, hogy nem az önmagában vett erőszak, az általa okozott rengeteg halál és emberi fájdalom a felháborító, hanem az, ha az erőszakot a megállapodás szerinti kereteken kívül alkalmazzák. Amikor szervezett államok folytatnak háborút egymás ellen a formális kereteken belül, az okozott fájdalom ugyanakkora, vagy még nagyobb, de a kiváltott erkölcsi megbotránkozás jóval kisebb. A hétköznapi gondolkodásmód pedig sosem háborodik fel az erőszak szervezett alkalmazásán, amennyiben azt egy már meglévő állam területi integritásának védelmében használják fel, ez ugyanis a szuverenitás és a törvényesség tárgykerébe tartozik, és ebben az esetben a halottakat egyszerűen felveszik a háborús történelem leltári jegyzékébe. Ha ez nem így történik, amikor nem egy létező állam védi a határait, hanem különböző közösségek próbálják meghúzni egymás közt a még nem létező határvonalat, akkor a halottakat az emberi irracionalitás vagy a törzsiségnek nevezett, idejétmúlt kötődés számlájára írják.

Translated by Krisztina Nemes